

2021
SANSKRIT
[GENERAL]
Paper : IV

Full Marks : 100

Time : 3 Hours

*The figures in the right-hand margin indicate marks.**Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.***Answer all the questions.**1. Answer any **six** questions: 1×6=6

যে-কোনো ছয়টি প্রশ্নের উত্তর দাও :

a) What is meant by 'वार्ता'?

'वार्ता' বলতে কী বোঝায়?

b) What is meant by the word 'प्रजागर'?

'प्रजागर' শব্দের অর্থ কী?

c) Which three types of faults are bad according to Vidura?

বিদুরের মতে কোন্ তিনপ্রকার দোষ ভয়ঙ্কর?

d) Fill in the gap:

শূন্যস্থান পূরণ কর :

_____ रूपितारोपो विषये निरपह्नवे ।

e) Give two names of the commentators of the R̥gveda.

ঋগ্বেদের দুইজন ভাষ্যকারের নাম লেখ।

f) Mention the name of the seer and deity of the first hymn of the R̥gveda.

ঋগ্বেদের প্রথম সূক্তের ঋষি ও দেবতার নাম উল্লেখ কর।

g) What type of hymn is the Akṣasūkta?

অক্ষসূক্তটি কী জাতীয় সূক্ত?

h) What is the meaning of 'चातुर्न्त' according to Kauṭilya?

কৌটিল্যের মতানুসারে 'चातुर्न्त' শব্দের অর্থ কী?

2. Answer any **eleven** questions: 2×11=22

যে-কোনো এগারোটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

a) Why is समसोक्ति अलङ्कार called so?

সমাসোক্তি অলঙ্কারের এইরূপ নামকরণের কারণ কী?

b) What do you mean by उपमान and उपमेय in अलङ्कारशास्त्र ?

অলঙ্কারশাস্ত্রে উপমান ও উপমেয় বলতে কী বোঝ?

c) Write short note on:

সংক্ষিপ্ত টীকা লেখ :

'लौकायत'

d) What are the main duties of ब्राह्मण and क्षत्रिय according to Kauṭilya?

কৌটিল্যের মতানুসারে ব্রাহ্মণ ও ক্ষত্রিয়ের প্রধান কর্তব্য কী কী?

e) According to Vidura who are eternally happy and unhappy?

বিদুরের মতে কারা নিত্যসুখী ও কারা নিত্যদুঃখী?

f) Why do the people think a person of forgiveness as weak or incapable?

ক্ষমাশীল ব্যক্তিকে লোকে দুর্বল বা অক্ষম মনে করে কেন?

g) Fill in the blanks:

শূন্যস্থান পূরণ কর :

_____ कुरुते मित्रं मित्रं द्वेष्टि हिनस्ति च ।

_____ चारभते दुष्टं तमाहुर्मूर्च्छेतसम् ।

h) What is the distinction between स्तोत्रिय and अनुरूप?

স্তোত্রিয় ও অনুরূপের মধ্যে পার্থক্য কী?

i) What suggestions were given to the gambler in the Akṣasūkta (Rv. 10.34) to lead a peaceful and healthy life?

অক্ষসূক্তে কিতবকে শান্তিপূর্ণ সুস্থ জীবনযাপন করতে কি কি উপদেশ দেওয়া হয়েছে?

j) 'नमो भरन्त एमसि'—What is the meaning of the word 'एमसि'? Who is saluting and to whom?

'नमो भरन्त एमसि'—'एमसि' पदर अर्थ कि? के काके नमस्कार करेछेन?

k) How many deities are praised there in Akṣasūkta? Mention their names.

अक्षसूक्ते कतजन देवता स्तुत ह्येछेन? ताँदर नाम उल्लेख कर ।

l) Write a short note on any **one** of the following sacrificial terms:

निम्नलिखित यज्ञीयपारिभाषिक शब्दগুলির যে কোনো একটির উপর টীকা লেখ :

आग्नेयक्रतु, प्रातःसवन, अग्नौषोमप्रणयन

m) Give the equivalent classical Sanskrit forms of the underlined Vedic words (any **two**):

निम्नरेखाङ्कित वैदिक शब्दগুলির সংস্কৃত প্রতিশব্দ লেখো (যে কোনো দুটি) :

i) स्त्रियं दृष्ट्वाय ।

ii) स नो वसून्या भर ।

iii) अग्निना रयिमश्नवत् ।

n) Why has the word 'सधर्म' been used in the definition of 'दृष्टान्त अलङ्कार'?

दृष्टान्त अलङ्कारेण लङ्कारेण 'सधर्म' कथाति केन युक्त करा
हयेछे?

3. Answer any **seven** questions: $6 \times 7 = 42$

ये-कोनो सातटि प्रश्नेर उन्तर दाओ :

a) Name and determine the figures of speech
in any **one** of the following verses:

निम्नोक्त ये कोनो एकटि श्लोकेर अलङ्कार निर्णय कर :

i) वारिजेनव सरसी शशिनेव निशीथिनी ।
यौवनेनेव वनिता नयेन श्रीर्मनोहरा ॥

ii) बलाबलेपादधुनापि पूर्ववत् प्रवाध्यते तेन जगज्जिगीषुणा ।
सती च योषित् प्रकृतिश्च निश्चला पुमांसमभ्येति भवान्तोष्वपि ॥

b) "The संज्ञानसूक्त of the R̥gveda is the harbinger
of the concept of unity in the Vedic
literature"—Discuss.

“बैदिक साहित्ये एक्यचित्तार अग्रदूत हल संज्ञासूक्त” —
आलोचना कर ।

c) Translate the following mantra into either
Bengali or English:

निम्नोक्त मन्त्रटि बांग्ला अथवा इंग्रजीते अनुवाद कर :

अक्षैर्मा दीव्यः कृषिमित् कृषस्व

वित्ते रमस्व बहु मन्यमानः ।

तत्र गावः कितव तत्र जाया

तन्मे वि चष्टे सवितायमर्यः ॥

d) Write a note on any **one** of the following:

निम्नोक्त ये कोनो एकटि टीका लेख :

कौटिल्य, दण्डनीति ।

e) Translate into Bengali or English:

बांग्ला अथवा इंग्रजीते अनुवाद कर :

सांख्यं योगो लोकायतं चेत्यान्वीक्षिकी । धर्माधर्मौ त्रय्याम् ।
अर्थानर्थौ वार्तायाम् । नयापनयौ दण्डनीत्याम् । बलाबले
चैतासां हेतुभिरन्वीक्षमाणा आन्वीक्षिकी लोकस्योपकरोति,
व्यसनेऽभ्युदये च बुद्धिमवस्थापयति,
प्रज्ञावाक्यक्रियावैशारद्यं च करोति ।

प्रदीपः सर्वाविद्यानामुपायः सर्वकर्मणाम् ।

आश्रयः सर्वधर्मानां शश्वदान्वीक्षिकी मता ॥

f) Write in brief what Vidura said to
Dhṛtarāṣṭra about family life.

विदुर महाराज धृतराष्ट्रके गृहसु धर्म सम्पर्के या बलेछेन
तार संक्षिप्त विवरण दाओ ।

g) Translate the following verse either in
Bengali or in English:

निम्नोक्त श्लोकटि बांग्ला अथवा इंग्रजीते अनुवाद
कर :

अर्थागमो नित्यमरोगिता च प्रिया च भार्या प्रियवादिनी च ।

वश्यश्च पुत्रोऽर्थकरी च विद्या षड्जीवलोकस्य सुखानि राजन् ॥

h) Explain with reference to the context of the following verse:

নিম্নোক্ত শ্লোকটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা কর :

एको धर्मः परं श्रेयः क्षमैका शान्तिरुत्तमा ।

विद्यैका परमा तृप्तिरहिंसैका सुखावहा ॥

i) Distinguish between any **one** of the following pairs of *alamkāras* with suitable examples:

উপযুক্ত উদাহরণ সহ যে কোনো একজোড়া অলঙ্কার-এর মধ্যে পার্থক্য নির্ণয় কর :

i) अनुप्रास and यमक ।

ii) दृष्टान्त and निदर्शना ।

4. Answer any **three** questions: 10×3=30

যে-কোনো তিনটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

a) What do you understand by the conquest of the senses? What is its necessity for a king? What happens to king if he does not control the senses?

ইন্দ্রিয়জয় বলতে কী বোঝ? রাজার পক্ষে-এর কী প্রয়োজন? ইন্দ্রিয়-সংযম না করলে রাজার কী হবে?

b) Quote the views of Kauṭilya's predecessors on the issue of appointment of ministers. What is Kauṭilya's own view in the regard?

अमात्येत्पन्ति বিষয়ে কৌটিল্যের পূর্বাচার্যদের মতামত উল্লেখ কর। এ বিষয়ে কৌটিল্যের নিজের মত কী?

c) Define and illustrate any **two** of the following *alamkāras*:

সংজ্ঞা ও উদাহরণসহ নিম্নোক্ত যে কোনো দুটি অলঙ্কার ব্যাখ্যা কর :

अर्थान्तरन्यास, तुल्ययोगिता, प्रतिवस्तूपमा ।

d) Describe the characteristic features of the Vedic deity 'Agni'.

বৈদিক দেবতা অগ্নির বৈশিষ্ট্যসমূহ বর্ণনা কর।

e) Describe in brief the character of Vidura in the context of his speech towards the king Dhṛtarāṣṭra.

মহারাজ ধৃतराष्ट्रের প্রতি মহামতি বিদুরের উক্তির মধ্য দিয়ে বিদুরের চরিত্রের যে পরিচয় পাওয়া যায়, তার সংক্ষিপ্ত বিবরণ দাও।